

Lingwistyczna ocena języka rachunkowości

Autor: Svetlana Rogozina

Abstrakt

Celem artykułu jest określenie obecnego stanu języka rachunkowości z uwzględnieniem aspektów lingwistycznych z zakresu semantyki, syntaktyki oraz pragmatyki. Do realizacji badania wykorzystano analizę opisową i porównawczą oraz metody analogii i dedukcji. W artykule określono miejsce języka rachunkowości w systemie języków naturalnych oraz innych języków specjalistycznych, przedstawiono klasyfikację podjęzyków rachunkowości oraz omówiono postępy oraz problemy rachunkowości w różnych obszarach lingwistycznych.

Słowa kluczowe: rachunkowość, język specjalistyczny, językoznawstwo, terminologia
JEL: M40, M41, M48, M49

Historia: otrzymano 7.04.2015, poprawiono 3.06.2015, zaakceptowano 10.09.2015

Wstęp

Rachunkowość często – zwłaszcza w materiałach promocyjnych szkół wyższych lub we wstępach do podręczników – nazywana jest językiem działalności gospodarczej (językiem biznesu). Stwierdzenie to jest zarówno udanym hasłem reklamowym, jak i określeniem jednego z najważniejszych aspektów rachunkowości¹. Rachunkowość jako język biznesu według Y. Ijiri (...) *ma wiele elementów wspólnych z innymi językami. Różne aspekty działalności gospodarczej firm przedstawiane są w sprawozdaniach finansowych przy użyciu języka rachunkowości, tak samo jak wiadomości o wydarzeniach są przedstawiane w gazetach (...)* (cyt. za: Turina 2011). Zwrot „rachunkowość jest językiem biznesu” jest używany zazwyczaj jako stwierdzenie metaforyczne, swoiste uproszczenie lub skrót myślowy. Jednak w specjalistycznej literaturze zachodniej (m. in. R.J. Bloomfield (2008), M. M. McClure

(1983)), a w ostatnim okresie także w Polsce (np. M. Masztalerz (2013)), coraz częściej pojawia się opis rachunkowości jako kodu językowego (języka). Zasadniczo powinno się posługiwać pojęciem języka rachunkowości w kontekście narzędzia interpretacji specyficznego obszaru rzeczywistości, jakim jest działalność gospodarcza, oraz narzędzia komunikacji specjalistów (twórców informacji) z odbiorcami. W związku z tym, że rozważania *stricte* lingwistyczne o rachunkowości jako języku (kodzie językowym) wykraczają poza ramy niniejszego opracowania, a podstawowym celem artykułu jest opis stanu faktycznego języka używanego w rachunkowości do realizacji funkcji komunikatywnej, stosowane w tekście określenie „rachunkowość” będzie oznaczać wyłącznie pojęcie „język rachunkowości”. Język rachunkowości jest językiem specjalistycznym, posługującym się specyficznymi pojęciami oraz regułami gramatyki, mającym zróżnicowaną grupę odbiorców.

Celem badania jest określenie obecnego stanu języka rachunkowości z uwzględnieniem aspektów lingwistycznych z zakresu semantyki, syntaktyki oraz pragmatyki. Do realizacji tego zadania wykorzystano analizę opisową i porównawczą, a także metody analogii i dedukcji.

¹ Wg Jana Turyna „współczesna rachunkowość jest traktowana wieloaspektowo, jako: dyscyplina naukowa, język działalności gospodarczej, system informacyjny, zbiór regulacji prawnych i standardów, system rejestrowania zdarzeń gospodarczych, system pomiaru i wyceny zdarzeń” (Turina 2011).

Języki naturalne a język rachunkowości

Na początku należy odpowiedzieć na dwa podstawowe pytania:

- Jakie cechy wspólne posiada język rachunkowości i języki naturalne?
- Czym różni się język rachunkowości od języków naturalnych?

Język jako termin pojęciowy ma wiele znaczeń – na potrzeby tej pracy nie będziemy analizować języka jako narzędzia budowy wypowiedzi lub synonimu mówienia, lecz skupimy się na języku jako kodzie, systemie językowym, składającym się ze słownictwa oraz reguł gramatycznych.

Według ogólnie przyjętej definicji *język jest [...] systemem znaków służących do porozumiewania się członków danego społeczeństwa. To zbiór elementów uporządkowanych, powiązanych ze sobą i zhierarchizowanych [...] Język jest zjawiskiem abstrakcyjnym i społecznym [...] Nie odzwierciedla on rzeczywistości, tylko ją interpretuje.* (Podlawska, Płóciennik 2006: 105). Można stwierdzić, że rachunkowość w pełni odpowiada tej definicji, jest ona bowiem uporządkowanym systemem znaków służącym do porozumiewania się członków społeczeństwa zaangażowanych w działalność gospodarczą oraz do interpretacji świata biznesu. Inaczej przedstawia się sytuacja podczas porównania definicji języka zgodnie z tradycją lingwistyczną (strukturalistyczną). Tu język definiuje się jako *system znaków konwencjonalnych, [...] służący do porozumiewania się o wszystkim (uniwersalny), charakteryzujący się tzw. dwuklasowością, tzn. udziałem gramatyki, umożliwiającej nieograniczone tworzenie nowych konstrukcji* (Grzegorzczkova 2011: 13). W rachunkowości wykorzystywane są znaki konwencjonalne jako nośniki informacji pomiędzy nadawcą i odbiorcą, ale zakres porozumiewania się jest ograniczony. Dwuklasowość języka, tj. obecność wyrazów, czyli słownika (klasa I), i zdań (klasa II), budowanych z wyrazów według określonych reguł gramatyki w odniesieniu do języka rachunkowości, ponownie napotyka ograniczenia zarówno w zakresie tworzenia nowych konstrukcji informacyjnych, jak i w dziedzinie regulacji prawnych dotyczących treści tych konstrukcji.

Przy pomocy zarówno języków naturalnych, jak i języka rachunkowości odbywa się komunikacja językowa, która umożliwia nadawcy nawiązującemu kontakt z odbiorcą przekazanie komunikatu z wykorzystaniem odpowiedniego kanału komunikacyjnego uwzględniającego wspólny dla obu stron kod językowy i zrozumiały kontekst wypowiedzi. Jednak komunikacja w rachunkowości jest bardzo specyficzna i charakteryzuje

się obyczajowymi i prawnymi ograniczeniami, co pokazano m.in. w tabeli 1 przedstawiającej podstawowe różnice pomiędzy językiem rachunkowości a językami naturalnymi, dotyczące wybranych obszarów porównań. Zostanie to szerzej omówione w podpunkcie 3.

Z analizy definicji języka oraz przebiegu komunikacji językowej wynika, że język rachunkowości można nazwać językiem stosowanym z wieloma ograniczeniami w porównaniu z językami naturalnymi. Na podstawie analizy porównawczej przedstawionej w tab. 1 można zauważyć, że język rachunkowości ma węższy obiekt interpretacji, realizuje mniejszy zakres funkcji językowych, a także posługuje się specjalistycznym słownictwem, regułami gramatyki i stylu oraz narzędziami komunikacji. Wymaga on odpowiedniego przygotowania stron komunikacji oraz jest uregulowany prawnie i obyczajowo (np. Kodeks Etyki Rachunkowości), co jest i nadzorowane przez odpowiednie organy. Jest językiem specjalistycznym², tj. związanym ze specjalnością, który jednocześnie obejmuje rachunkowość jako dyscyplinę naukową, technikę ewidencyjną oraz ludzką działalność, a zatem obejmuje teorię i praktykę rachunkowości. Odpowiada wszystkim kryteriom języków specjalistycznych, a mianowicie: w aspekcie lingwistycznym – posługuje się specyficznymi regułami, jednostkami leksykalnymi i gatunkami tekstów (np. sprawozdania); w aspekcie strukturalnym – jest odmianą języka naturalnego (ogólnego)³, pozostającą z nim w relacji permanentnej wymiany; w aspekcie pragmatycznym – ma specjalistyczny przedmiot (temat) komunikacji, szczególnych użytkowników oraz sytuacje komunikacyjne wymagające użycia specjalistycznego kodu⁴. Język rachunkowości jako język specjalistyczny wyróżnia się: podrzędnością lub współrzędnością logiczną podczas łączenia odrębnych struktur syntaktycznych (hipotaksą); jednoznacznością oraz mono-referencyjnością semantyczną; neutralnością stylistyczną; symplifikacją morfologiczną (uproszczeniem gramatycznym) w porównaniu

² W językoznawstwie stosowanym można spotkać nazwy synonimiczne: subjęzyk specjalistyczny (Wojnicki 1991: 44–62), język profesjonalny (Lewandowski 2002: 27–40), język fachowy (Kubiak 2002: 6–11) itd.

³ Traktowanie języka specjalistycznego jako odmiany (wariantu) języka ogólnego jest ogólnie przyjęte w tzw. wariantowym podejściu do języków, które wg Sambora Gruczy ma sporo mankamentów. Szerzej na ten temat – zob. S. Grucza (Grucza 2009: 15–19).

⁴ Szerzej o definicji języka specjalistycznego – zob. B. Ligara, W. Szupelak (Ligara, Szupelak 2012: 21–28).

Tabela 1. Różnice pomiędzy językami naturalnymi a językiem rachunkowości

Obszar porównania	Język naturalny	Język rachunkowości
Obiekt interpretacji	Ogólnie otaczający świat	Świat biznesu (działalność gospodarcza)
Słownictwo	Ogólne	Wyspecjalizowane
Stopień sformalizowania	Niski	Wysoki
Styl języka	Bardzo często ekspresywny, z występowaniem jednostek nacechowanych emocjonalnie	Neutralny
Reguły stylu	Ogólnie przyjęte	Specjalistyczne, np. formy prezentacji
Reguły gramatyki	Ogólnie przyjęte, stosunkowo sztywne	Specjalistyczne, stosunkowo sztywne, np. zasady podwójnej księgowości
Regulacje prawne	Brak	Akty prawne różnego poziomu: MSR/MSSF, Dyrektywy UE, Ustawa o rachunkowości itd.
Organy nadzorujące	Brak (wyjątkiem jest np. w stosunku do j. francuskiego L'Académie Française, której zalecenia mają raczej charakter doradczy niż ustawodawczy)	Organy różnego szczebla: zaczynając od organizacji międzynarodowych, np. IASC, i kończąc np. na urzędach skarbowych
Strony komunikacji	Relacja nadawca – odbiorca z przewagą „zwykłych” ludzi	Relacja nadawca-odbiorca z przewagą instytucji
Przygotowanie stron komunikacji	Bez ograniczeń	Po poprzednim przygotowaniu – specjaliści oraz osoby zainteresowane tematyką specjalistyczną (wiedzą)
Tematyka komunikacji	Bez ograniczeń	Ograniczona – wyspecjalizowana
Narzędzia komunikacji	Uniwersalne	Specjalistyczne
Różnorodność form przekazu	Bez ograniczeń	Ograniczona
Akty mowy	Bezpośrednie i pośrednie	Bezpośrednie wraz z tendencją pełnej eliminacji aktów pośrednich
Możliwość różnej interpretacji komunikatu	Wysoka, zależna od wielu czynników, m. in. wieku, wykształcenia, różnic kulturowych, kontekstu, intencji oraz motywacji stron komunikacji	Dążenie do jednoznaczności, wspierane aktami prawnymi i dobrymi praktykami rachunkowości
Zaburzenia aktów komunikacji	Nieporozumienia i nadużycia	Zadanie ograniczenia nieporozumień oraz pełnej eliminacji nadużyć
Sytuacja użycia	Nienacechowana	Nacechowana (odbywa się w konkretnym celu)
Funkcja przedstawieniowa (reprezentatywna) języka	Jedna z wielu funkcji języka – nie zawsze najważniejsza	Najczęściej realizowana
Funkcja impresywna języka	Sporadycznie realizowana – w dążeniu nadawcy do oddziaływania na odbiorcę, np. w formie rozkazu	Szeroko realizowana w tekstach prawnych – np. w Ustawie o rachunkowości, rozporządzeniach
Funkcje języka: socjalizująca oraz kumulatywna	Realizacja dotyczy ogółu, np. całego narodu i jego kultury	Realizowana w granicach wyodrębnionej części społeczeństwa, np. osób prowadzących działalność gospodarczą, oraz w ramach wiedzy specjalistycznej
Funkcje języka: ekspresywna (emotywna), poetycka	Często realizowane w celu ubarwienia komunikatu, nawiązywania kontaktu itd.	Rzadko oraz niejawnie realizowane np. w rachunkowości zarządczej
Funkcje języka: fatyczna, magiczna	Często realizowane w celu utrzymania kontaktu, ubarwienia komunikatu itd.	Brak ¹

Źródło: opracowanie własne.

z językami naturalnymi (ogólnymi)⁵. Bazując na klasyfikacji języków specjalistycznych według stopnia wyspecjalizowania, zaproponowanej przez Marie T. Cabré, język rachunkowości można, zwłaszcza w zakresie teorii przedmiotu, zaliczyć do języków wysoko wyspecjalizowanych (wyraźnie specjalistycznych)⁶.

Biorąc pod uwagę liczne różnice pomiędzy językami naturalnymi a językiem rachunkowości, można próbować nieślusnie zakwalifikować rachunkowość do grupy języków sztucznych lub formalnych. W odróżnieniu od języków sztucznych w rachunkowości nie próbuje się zastępować wspólnych dla różnych krajów pojęć ekonomicznych nowymi słowami, lecz dąży się do ujednoczenia treści ekonomicznej tego pojęcia, zachowując naturalne brzmienie tradycyjnego słownictwa w każdym z języków naturalnych, np. zysk w różnych częściach świata powinien oznaczać i być liczony według jednakowych zasad z jednoczesnym zachowaniem tradycyjnego nazewnictwa regionalnego (ang. *profit*, niem. *gewinn*, ros. *прибыль*, czes. *zisk* itd.). Jednocześnie nie można zakwalifikować języka rachunkowości do języków formalnych, ponieważ ma zarówno wiele cech charakterystycznych dla języków naturalnych, jak i wspólną dla tych języków drogę rozwoju historycznego oraz kulturowego. To raczej na potrzeby rachunkowości mogą powstawać odpowiednie języki formalne, jakim jest na przykład język XBRL (*eXtensible Business Reporting Language*), wykorzystywany do ujednoczonego przedstawienia sprawozdań spółek giełdowych.

Podsumowując, można stwierdzić, że język rachunkowości jest językiem wyraźnie specjalistycznym, posiadającym szereg cech wspólnych dla języków naturalnych, realizujących ich w ograniczonym zakresie, wykorzystywanym przez specyficzną grupę uczestników komunikacji językowej dla interpretacji szczególnego segmentu świata (obszaru rzeczywistości), jakim jest działalność gospodarcza.

Ocena lingwistyczna obecnego stanu języka rachunkowości

Ocena lingwistyczna rachunkowości składa się z analizy semantycznych, syntaktycznych oraz pragmatycznych aspektów językowych.

⁵ Szerszy opis cech uniwersalnych języków specjalistycznych – zob. J. Lukszyn (Lukszyn 2002: 43).

⁶ Szerzej o pragmatycznym kryterium tematu specjalistycznego – zob. B. Ligara, W. Szupelak (Ligara, Szupelak 2012: 30–31).

Z punktu widzenia **semantyki**, zajmującej się znaczeniem wyrazów, związków frazeologicznych i wypowiedzi, zasadnicze znaczenie ma sens ekonomiczny pojęć rachunkowości. Eldon A. Hendriksen oraz Michael F. van Breda podkreślali istotną rolę semantyki w teorii rachunkowości, *ponieważ informacje finansowe [...] powinny mieć treść ekonomiczną uzgodnioną przez sporządzających te informacje i ich użytkowników* (Hendriksen, Breda 2002: 37). Oznacza to, że terminologia rachunkowości powinna wyróżniać się jednoznacznością oraz monoreferencyjnością.

W związku z tym zadania stojące przed teorią i praktyką rachunkowości w aspekcie językowym polegają na dążeniu do jednoznacznych interpretacji informacji oraz ograniczeniu pojęć rachunkowości niemających jasno sprecyzowanej treści semantycznej. Ogólną tendencją w tym kierunku są procesy harmonizacji oraz standaryzacji rachunkowości, które są metodycznie realizowane od wielu lat⁷. Globalizacja życia gospodarczego przyspieszyła harmonizację rachunkowości, polegającą na stopniowym zastępowaniu krajowych rozwiązań rachunkowości praktykami międzynarodowymi, oraz standaryzacją rachunkowości, oznaczającą stosowanie przez wszystkich uczestników rynku finansowego tych samych zasad, np. w zakresie ujawniania i prezentacji sytuacji finansowej, wyceny wyniku finansowego itp. W wyniku harmonizacji powstały ponadnarodowe regulacje prawne, m.in. międzynarodowe standardy rachunkowości – MSR oraz międzynarodowe standardy sprawozdawczości finansowej – MSF⁸. Takie postępowanie jest charakterystyczne dla języków specjalistycznych, gdzie w ostatnich latach obserwuje się *tendencje do umiędzynarodawiania się systemów terminologicznych* (Lukszyn 2002: 43). W tabeli 2 przedstawiono czasowe

⁷ W 1973 r. powstał Komitet Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (KMSR – ang. IASC), celem którego było i nadal jest *wypracowanie jednolitego zestawu globalnych standardów rachunkowości [...] dla zharmonizowania informacji finansowych przedstawianych przez spółki [...] tak aby zapewnić wysoki stopień przejrzystości i porównywalności sprawozdań finansowych, a tym samym efektywne funkcjonowanie wspólnego rynku kapitałowego i rynku wewnętrznego*. Zob. Rozporządzenie (WE) NR 1606/2002 Parlamentu europejskiego i rady z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie stosowania międzynarodowych standardów rachunkowości, Art. 1.

⁸ W tej pracy ograniczono się do analizy harmonizacji oraz standaryzacji rachunkowości kontynentalnej, bez przedstawienia Amerykańskich standardów rachunkowości (ang. *US GAAP*), które swoimi założeniami koncepcyjnymi wspierają rachunkowość typu anglosaskiego.

Tabela 2. Definicje terminów podstawowych ujęte w MSR

Numer	Nazwa	Stosuje się od okresów sprawozdawczych rozpoczynających się w dniu	Definicje terminów podstawowych
MSR 1	Prezentacja sprawozdań finansowych	1.01.2005 r.	Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF), sprawozdanie finansowe ogólnego przeznaczenia, właściciele, informacja dodatkowa, zysk, strata, inne całkowite zyski, korekty wynikające z przeklasyfikowania, całkowite zyski ogółem
MSR 2	Zapasy	1.01.2005 r.	zapasy, wartość netto możliwa do uzyskania, wartość godziwa
MSR 7	Rachunek przepływów pieniężnych	1.01.1994 r.	środki pieniężne, ekwiwalenty środków pieniężnych, przepływy pieniężne, działalność operacyjna, działalność inwestycyjna, działalność finansowa
MSR 8	Zasady (polityka) rachunkowości, zmiany wartości szacunkowych i korygowanie błędów	1.01.2005 r.	zasady (polityka) rachunkowości, zmiana wartości szacunkowych, błędy poprzednich okresów, podejścia retrospektywne oraz prospektywne; retrospektywne przekształcenie danych
MSR 10	Zdarzenia następujące po dniu bilansowym	1.01.2005 r.	zdarzenia następujące po dniu bilansowym, wymagające i niewymagające korekty sprawozdania finansowego
MSR 11	Umowy o usługę budowlaną	1.01.1995 r.	umowy: o usługę budowlaną, w cenach stałych, koszt plus
MSR 12	Podatek dochodowy	1.01.1998 r.	wynik finansowy brutto, dochód do opodatkowania, przychód oraz strata podatkowa, obciążenie podatkowe, podatek bieżący, rezerwy oraz aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego, dodatnie oraz ujemne różnice przejściowe, wartość podatkowa składnika aktywów lub zobowiązań
MSR 16	Rzeczowe aktywa trwałe	1.01. 2005 r.	wartość bilansowa, cena nabycia, koszt wytworzenia, wartość podlegająca amortyzacji, amortyzacja, wartość charakterystyczna dla jednostki gospodarczej, odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości, rzeczowe aktywa trwałe, wartość odzyskiwalna, wartość końcowa składnika aktywów, okres użytkowania
MSR 17	Leasing	1.01. 2005 r.	umowa leasingowa, leasing: finansowy, operacyjny, nieodwoływany, zwrotny; okres leasingu, minimalne opłaty leasingowe, ekonomiczny okres użytkowania, gwarantowana oraz niegwarantowana wartość końcowa, inwestycja leasingowa brutto oraz netto, stopa procentowa leasingu, krańcowa stopa procentowa leasingobiorcy, warunkowa opłata leasingowa
MSR 18	Przychody	1.01.1995 r.	przychody, wartość godziwa, proporcjonalna metoda ustalania przychodów
MSR 19	Świadczenia pracownicze	1.01.2013 r.	<i>świadczenia pracownicze, krótkoterminowe po okresie zatrudnienia oraz inne długoterminowe świadczenia pracownicze; programy świadczeń po okresie zatrudnienia, programy określonych składek oraz określonych świadczeń, wielozakładowe programy świadczeń, świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy, zobowiązanie (składnik aktywów) netto z tytułu określonego świadczenia, odsetki od tego zobowiązania, niedobór, nadwyżka, pułap aktywów, wartość bieżąca zobowiązania z tytułu określonych świadczeń, koszty bieżącego oraz przeszłego zatrudnienia, aktywa programu świadczeń pracowniczych, aktywa posiadane przez długoterminowy fundusz świadczeń pracowniczych, kwalifikująca się polisa ubezpieczeniowa, zyski i straty aktuarialne, zwrot z aktywów programu, rozliczenie</i>
MSR 20	Dotacje rządowe oraz ujawnianie informacji na temat pomocy rządowej	1.01.1984 r.	dotacje rządowe, dotacje do aktywów, dotacje do przychodu, pożyczki umarzalne

MSR 21	Skutki zmian kursów wymiany walut obcych	1.01.2005 r.	kurs zamknięcia, różnica kursowa, operacje zagraniczne, waluty: obca, funkcjonalna, prezentacji; pozycje pieniężne; natychmiastowy kurs waluty
MSR 23	Koszty finansowania zewnętrznego	1.01. 1995 r.	koszty finansowania zewnętrznego, dostosowywany składnik aktywów
MSR 24	Ujawnianie informacji na temat podmiotów powiązanych	1.01. 2011 r.	podmiot powiązany, transakcja z podmiotem powiązany, kontrola, współkontrola, znaczący wpływ, kluczowy personel kierowniczy, świadczenia, jednostka powiązana z rządem
MSR 26	Rachunkowość i sprawozdawczość programów świadczeń emerytalnych	1.01.1988 r.	programy świadczeń emerytalnych, programy określonych składek oraz określonych świadczeń, aktywa netto dostępne na potrzeby realizacji świadczeń, aktuarialna wartość bieżąca przyrzeczonych świadczeń emerytalnych, świadczenia nabyte
MSR 27	Jednostkowe sprawozdania finansowe	1.01.2013 r.	skonsolidowane oraz jednostkowe sprawozdanie finansowe
MSR 28	Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach	1.01. 2013 r.	jednostka stowarzyszona, metoda praw własności, znaczący wpływ, wspólne ustalenia umowne, współkontrola, wspólne przedsięwzięcie, wspólnik wspólnego przedsięwzięcia
MSR 29	Sprawozdawczość finansowa w warunkach hiperinflacji	1.01.1990 r.	hiperinflacja, bieżące jednostki miary
MSR 32	Instrumenty finansowe: prezentacja	1.01.2005 r.	instrumenty: finansowy, kapitałowy; aktywa oraz zobowiązanie finansowe
MSR 33	Zysk przypadający na jedną akcję	1.01.2005 r.	rozwodnienie, antyrozwodnienie, warunkowa umowa emisji akcji, akcja zwykła, akcje zwykłe emitowane warunkowo, potencjalna akcja zwykła, opcje, warranty i ich odpowiedniki, opcje sprzedaży akcji zwykłych
MSR 34	Śródroczna sprawozdawczość finansowa	1.07.1999 r.	okres śródroczny, śródroczny raport finansowy
MSR 36	Utrata wartości aktywów	31.03.2004 r.	aktywny rynek, ośrodek wypracowujący <i>środki pieniężne</i> , <i>koszty zbycia</i> , <i>wartość podlegająca amortyzacji</i> , wartość godziwa pomniejszona o koszty doprowadzenia do sprzedaży, odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości, wartość odzyskiwalna i użytkowa
MSR 37	Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe	1.07.1999 r.	rezerwa, zobowiązanie, zdarzenie obligujące, obowiązek prawny, zwyczajowo oczekiwany obowiązek, zobowiązanie warunkowe, warunkowy składnik aktywów, umowa rodząca obciążenia, restrukturyzacja
MSR 38	Wartości niematerialne	31.03. 2004 r.	cena nabycia, koszt wytworzenia, wartość charakterystyczna dla jednostki, składnik wartości niematerialnych, prace rozwojowe oraz badawcze
MSR 39	Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena	1.01. 2005 r.	instrument pochodny, pożyczki, należności, inwestycje utrzymywane do terminu wymagalności, aktywa oraz zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik, zabezpieczenia: instrument, pozycja, efektywność
MSR 40	Nieruchomości inwestycyjne	1.01.2005 r.	wartość bilansowa, nieruchomość inwestycyjna oraz zajmowana przez właściciela
MSR 41	Rolnictwo	1.01.2003 r.	aktywa biologiczne, produkty rolne

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.mf.gov.pl/news1/-/asset_publisher/u7QN/content/id [31.03.2015].

ramy obowiązywania zaktualizowanych MSR oraz podstawowe definicje, które zostały w nich ujęte.

Od 2001 r. pracą KMSR kieruje Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości

(RMSR – ang. IASB), która w 2002 r. rozpoczęła opracowywanie Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF). W tabeli 3 przedstawiono definicje terminów podstawowych ujęte w MSSF.

Tabela 3. Definicje terminów podstawowych ujęte w MSSF

Numer	Nazwa	Obowiązuje od	Definicje terminów podstawowych
MSSR 1	Zastosowanie Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej po raz pierwszy	1.01.2004 r.	dzień przejścia na MSSF, zakładany koszt, wartość godziwa, pierwsze sprawozdanie finansowe sporządzone zgodnie z MSSF, pierwszy okres sprawozdawczy, jednostka stosująca MSSF po raz pierwszy, Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF), bilans otwarcia według MSSF, wcześniej stosowane ogólnie przyjęte zasady rachunkowości, dzień sprawozdawczy
MSSR 2	Płatności w formie akcji	1.01.2005 r.	transakcja płatności w formie akcji (rozliczana w instrumentach kapitałowych i środkach pieniężnych), umowa dotycząca płatności w formie akcji, przyznany instrument kapitałowy, dzień przyznania i wyceny, wartość wewnętrzna, warunek rynkowy, odnawialność, opcja odnowiona, nabycie uprawnień (warunki i okres)
MSSR 3	Połączenia jednostek	31.03.2004 r.	daty przyjęcia, porozumienia, wymiany; wspólne przedsięwzięcie, połączenie jednostek gospodarczych znajdujących się pod wspólną kontrolą, zobowiązania warunkowe, jednostki: wzajemna, dominująca, sprawozdawcza, zależna przejmowana, przejmująca
MSSR 4	Umowy ubezpieczeniowe	1.01.2005 r.	cedent, bezpośrednia umowa depozytowa, składnik depozytowy, uznaniowy udział w zyskach, kontrakt gwarancji finansowych, ryzyko finansowe, gwarantowane świadczenia, element gwarantowany; składnik aktywów ubezpieczeniowych, umowa i zobowiązanie ubezpieczeniowe, ryzyko ubezpieczeniowe; zdarzenie objęte ubezpieczeniem, ubezpieczyciel, test wystarczalności zobowiązań, ubezpieczony, aktywa reasekuracyjne, umowa reasekuracyjna, reasekurator, rozdzielenie
MSSR 5	Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży oraz działalność zaniechana	1.01.2005 r.	ośrodek wypracowujący środki pieniężne, element jednostki gospodarczej, koszty doprowadzenia do sprzedaży, działalność zaniechana, grupa do zbycia, wiążące zobowiązanie zakupu, wartość odzyskana i użytkowa
MSSR 6	Poszukiwanie i ocena zasobów mineralnych	1.01.2006 r.	aktywa z tytułu poszukiwania i oceny zasobów mineralnych oraz związane z tym nakłady
MSSR 7	Instrumenty finansowe: ujawnianie informacji	1.01.2007 r.	ryzyko: kredytowe, walutowe, stopy procentowej, płynności, rynkowe, inne cenowe; zobowiązania z tytułu pożyczek, <i>liquidity risk</i>
MSSR 8	Segmenty operacyjne	1.01.2009 r.	segment operacyjny
MSSR 10	Skonsolidowane sprawozdania finansowe	1.01.2013 r.	kontrola jednostki, w której dokonano inwestycji, podmiot podejmujący decyzje, jednostki: dominująca, zależna, inwestycyjna; grupa kapitałowa, udział niekontrolujący, prawa ochronne, istotne działania, prawo odwoływania
MSSR 11	Wspólne ustalenia umowne	1.01.2013 r.	wspólne ustalenia umowne, wspólne działanie/ przedsięwzięcie; wspólnik wspólnego działania/ przedsięwzięcia; strona wspólnego ustalenia umownego, oddzielna jednostka
MSSR 12	Ujawnienie informacji na temat udziałów w innych jednostkach	1.01.2013 r.	jednostka strukturyzowana, przychody z jednostki strukturyzowanej, udziały w innej jednostce
MSSR 13	Ustalanie wartości godziwej	1.01.2013 r.	rynek: aktywny, najkorzystniejszy, główny; podejście: kosztowe, dochodowe, rynkowe; cena: wejścia, wyjścia; oczekiwane przepływy pieniężne, największe i najlepsze wykorzystanie; dane wejściowe: na poziomie 1, 2, 3, potwierdzone przez rynek, obserwowalne, nieobserwowalne; ryzyko niewykonania świadczenia, transakcja przeprowadzona na zwykłych warunkach, premia z tytułu ryzyka, koszty: transakcyjne, transportu; jednostka rozliczeniowa

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.mf.gov.pl/news1/-/asset_publisher/u7QN/content/id [31.03.2015].

Celem MSSF jest m.in. aktualizacja obecnych oraz wprowadzenie nowych definicji rachunkowości poprzez stopniowe zastępowanie dotychczasowych MSR (np. MSSF 3, 7, 8 zastąpiły, odpowiednio, MSR 22, 30, 14 itd.). Jak słusznie podkreśla Maria Gmytrasiewicz, międzynarodowe regulacje prawne *stanowią odzwierciedlenie tendencji gospodarczych i politycznych [...] w konsekwencji można również zaobserwować powstanie – a właściwie już istnienie – wyraźnego dystansu między metodologią rachunkowości a dynamicznie aktualizowanymi Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej, podporządkowanymi rzeczywistości rynkowej świata gospodarczego* (Gmytrasiewicz 2007: 84). O tym, że procesy harmonizacji i standaryzacji są złożone, wymagają czasu i odpowiednich uzgodnień w procesie akceptacji, może świadczyć np. fakt przesunięcia daty wprowadzenia w życie MSSR 9 „Instrumenty finansowe” (powiązanego z MSR 39) z 1 stycznia 2015 r. na 1 stycznia 2018 r. Następnym problemem podczas wprowadzania międzynarodowych standardów rachunkowości są trudności tłumaczeniowe powstające w przypadku braku bezpośrednich odpowiedników w językach narodowych. Należy zgodzić się ze zdaniem Lisy Evans (Evans 2004: 210), która wskazała na niebezpieczeństwo zniekształcenia definicji i powstaniu różnic znaczeniowych przy użyciu w tłumaczeniu bliskoznacznego zamiennika.

Na podstawie przeprowadzonej analizy można wywnioskować, że z punktu widzenia semantyki w języku rachunkowości jako języku działalności gospodarczej aktywnie i skutecznie przebiega przyspieszony przez globalizację proces ujednoczenia pojęć rachunkowości w skali międzynarodowej. Proces ten wygląda inaczej na szczeblu krajowym, ponieważ nadal istnieją różnice pojęciowe zarówno wewnątrz Ustawy o rachunkowości⁹, jak i pomiędzy prawem bilansowym oraz podatkowym. Przykładowo w rachunkowości podatkowej inaczej niż w rachunkowości finansowej traktowane są m.in. środki trwałe, amortyzacja, koszty (zob. KNUP), straty oraz inne kategorie mające zasadnicze znaczenie przy obliczaniu podatków. Jednym z powodów takiej sytuacji są diametralnie przeciwstawne kierunki rozwoju tych dwóch systemów: dążenie krajowych regulacji rachunkowych do ujednoczenia z MSR/MSSF oraz lokalny rozwój systemów

podatkowych odrębnych krajów, np. w krajach UE. W zasadzie Komisja Europejska akceptuje w Komunikacie z 23 maja 2001 r.¹⁰ brak konieczności ujednoczenia systemów podatkowych na obszarze UE, pod warunkiem utrzymania neutralności podatkowej w sferze wymiany handlowej pomiędzy krajami oraz zwalczaniem szkodliwej konkurencji podatkowej. Do tej pory najwięcej udało się osiągnąć w obszarze ujednoczenia w UE podatków pośrednich, np. poprzez ustalenie minimalnej stawki VAT. Z kolei podatki bezpośrednie charakteryzują się znacznym zróżnicowaniem na terenie UE, przy czym w stosunku do podatku dochodowego od osób prawnych podejmuje się próby harmonizacji, w odróżnieniu od podatku dochodowego od osób fizycznych, który nadal (z wyjątkiem umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania i opodatkowaniu dochodów odsetkowych) pozostaje w wyłącznej kompetencji państw członkowskich. Następnym aspektem badania lingwistycznego języka rachunkowości jest analiza syntaktyczna. **Syntaktyka**, która zajmuje się opisem budowy wypowiedzi, tj. analizuje logikę oraz gramatykę języka, w stosunku do rachunkowości odpowiada na pytanie: czy pojęcia rachunkowości niosą logiczne przesłanie? Należy zgodzić się z wypowiedzą E. A. Hendriksena oraz M. F. van Bredy, że *syntaktyka ma w rachunkowości istotne znaczenie dlatego, że poszczególne informacje wiążą się, a przynajmniej powinny się wiązać w logiczną całość* (Hendriksen, Breda 2002: 37). Syntaktyka w rachunkowości opisuje reguły oraz logikę wnioskowania, prezentuje podejście strukturalne do teorii rachunkowości. Z punktu widzenia syntaktyki sprawdza się poprawność logiczną założeń, tj. zgodność z przyjętymi zasadami rachunkowości, oraz poprawność metod tworzenia nowych konstrukcji w systemie rachunkowości.

W aspekcie syntaktycznym rachunkowości na uwagę zasługuje propozycja składni rachunkowości przedstawiona przez Malcolma M. McClure’a (McClure 1983). Badacz, traktując zapisy księgowe jako odpowiednik zdań w językach naturalnych oraz wykorzystując model gramatyki transformacyjnej N. Chomskiego, wyróżnił następujące składowe elementy każdego zapisu/zdania: (1) nazwy kont traktowane jako rzeczownik, (2) kwoty pieniężne pełniące funkcję przymiotnika, (3) treść operacji odpowiadająca roli czasownika oraz (4) data. Z tego punktu widzenia sprawozdania finansowe (jako struktury

⁹ Szerzej na temat paradoksu definicji przychodów, kosztów, zysków i strat w Ustawie o rachunkowości (Dz. U. z 2013 poz. 330) – zob. M. Masztalerz (Masztalerz 2014: 75–80).

¹⁰ COM (2001) 260, *Tax policy in the European Union – Priorities for the years ahead*, Commission of the European Communities, Brussels, 23.05.2001.

złożone) tworzone są na podstawie zapisów księgowych w sposób analogiczny do procesu powstania tekstów ze zdań w językach naturalnych. Za przykład analizy syntaktycznej w rachunkowości może posłużyć analiza elementów sprawozdania finansowego przeprowadzona przez M. Masztalera (Masztalerz 2014: 80–82). Autor na podstawie odpowiednich zapisów Ustawy o rachunkowości zademonstrował m. in. brak spójności w sposobie ujmowania efektów zdarzeń głównych rodzajów działalności (operacyjnej, inwestycyjnej, finansowej) jednostki w rachunkach zysków i strat, przepływów pieniężnych oraz bilansie. Niespójność w obecnym systemie sprawozdawczości owocowała powstaniem projektu nowego modelu sprawozdania finansowego diskutowanym na skale międzynarodową przez IASB i FASB. Według tego projektu obszary działalności mają być jednoznacznie zdefiniowane w 5 sekcjach: gospodarczej, finansowej, podatku dochodowego, działalności zaniechanej oraz transakcji wielokategorialnych, a sekcje te spójnie i logicznie przedstawione w sprawozdaniach z pozycji finansowej, całkowitych dochodów i przepływów pieniężnych¹¹. Na przykładzie tego projektu kolejny raz przekonujemy się o dążeniu rozwiązań międzynarodowych w kierunku zarówno semantycznego, jak i syntaktycznego uporządkowania elementów sprawozdań finansowych.

W badaniach lingwistycznych języka rachunkowości najwięcej uwagi było (Hendriksen, Breda 2002: 37) i nadal jest poświęcane aspektom pragmatycznym jako najściślej związanymi z praktyką rachunkowości, a przede wszystkim ze sprawozdawczością finansową (zwłaszcza spółek zainteresowania publicznego). **Pragmatyka** zajmuje się znaczeniem języka i kontekstu komunikacji, bada skuteczność języka jako narzędzia porozumiewania się, analizuje intencje oraz zachowanie uczestników komunikacji językowej itd. Ogólnie można sformułować kilka zasadniczych pytań dotyczących pragmatyki rachunkowości w stosunku do:

- nadawców: kto i w jaki sposób (intencje, akty komunikacyjne, formy prezentacji itp.) tworzy informacje w rachunkowości?
- informacji: jakie cechy (wiarygodność, użyteczność etc.) powinna mieć informacja?
- odbiorców: kto i w jaki sposób korzysta z informacji rachunkowości?

Zasadniczo w językach specjalistycznych, do których należy język rachunkowości, nadawcami komunikatów naukowych lub zawodowych mogą być jedynie eksperci, wykazujący znajomość

¹¹ Szerzej na temat projektu – zob. J. Samelak (2013)

tematyki specjalistycznej (np. księgowi, wykładowcy, biegli rewidenci itd.). Odbiorcami są zarówno specjaliści, jak i niespecjaliści: osoby zapoznające się (uczące się, interesujące się) z rachunkowością oraz odbiorcy usług rachunkowych (np. klienci biur rachunkowych). Kod, jakim posługują się strony komunikacji, będzie zależał od stopnia ich przygotowania. Wykorzystując zaproponowaną przez Stanisława Gajdę typologię języka nauki, wyróżniającą następujące podjęzyki: teoretycznonaukowy, praktycznonaukowy, dydaktyczno-naukowy, popularnonaukowy (Gajda 1990: 36–37), można stwierdzić, że pierwszym podjęzykiem posługują się teoretycy rachunkowości, drugim – praktycy, zaś trzeci podjęzyk jest używany w procesie nauczania rachunkowości. Czwarty służy do komunikowania się specjalisty z niespecjalistą, np. potencjalnym inwestorem. W pierwszych trzech przypadkach język służy do przekazywania wiedzy pomiędzy fachowcami, natomiast w ostatnim przypadku najczęściej chodzi o informację dotyczącą sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstwa¹². Innego podziału języka rachunkowości można dokonać, bazując na stwierdzeniu Agnieszki Sawickiej o występowaniu języków profesjonalnych w dwóch postaciach: jako pewnych wzorców dla opisu wiedzy specjalistycznej oraz *języków rzeczywistych będące integralną cechą osób posługujących się danym językiem specjalistycznym* (Sawicka 2009: 189). Z tego punktu odniesienia podjęzyk teoretycznonaukowy oraz dydaktyczno-naukowy prezentują pierwszą postać rachunkowości, a praktyczno-naukowy oraz częściowo popularnonaukowy – drugą.

Stosunki pomiędzy nadawcami (twórcami) a odbiorcami informacji rachunkowych zmieniały się wraz z rozwojem gospodarczym. Na początkowym etapie właściciel sam prowadził księgi, tzn. był jednocześnie twórcą i użytkownikiem danych. Następnie pojawili się profesjonalni księgowi prezentujący informację właścicielom, kadrze zarządzającej oraz instytucją zewnętrzną. W dobie cyfryzacji rachunkowości techniczne funkcje tworzenia informacji przejmuje system informacyjny, a księgowy odpowiada za jakość i przydatność decyzyjną danych przekazywanych odbiorcom informacji (właścicielom, zarządcom, inwestorom itd.)¹³. We współczesnej

¹² Można znaleźć inne, zbliżone do prezentowanego, określenie rodzajów języka używanych w rachunkowości: metajęzyk jako język fachowców, język przedmiotowy jako język używany w kontaktach z użytkownikami raportów. Zob. R.J. Chambers (1966)

¹³ Szerzej o trzech etapach ewolucji komunikacji w rachunkowości według relacji twórcy-użytkownika informacji – zob. V. Patrut i in. (2009)

praktyce gospodarczej obserwowana jest tendencja odejścia od traktowania inwestora jako podstawowego odbiorcy informacji rachunkowych, przede wszystkim informacji sprawozdawczej, na rzecz rozszerzenia grona odbiorców, kiedy, jak trafnie ujęła to Aldona Kamela-Sowińska, *odbiorca sprawozdań finansowych to każda osoba, która na podstawie sprawozdań finansowych podejmuje wiążące decyzje. Taka definicja uniwersalizuje krąg odbiorców i nie eksponuje inwestora [...] rachunkowość staje się nauką społeczną* (Kamela-Sowińska 2013: 318–319).

Wraz ze zmianami w gronie nadawców i odbiorców zmianom ulegają intencje nadawców, sposoby tworzenia i prezentacji informacji rachunkowych. W komunikacji w rachunkowości (jak przedstawiono powyżej w tab. 1) niedopuszczalne (ścigane przez prawo – np. art. 77–79 Ustawy o rachunkowości (Dz. U. z 2013, poz. 330) lub Ustawa Sarbanesa-Oxleya) są nadużycia, przy których nie zostaje spełniony warunek szczerości, np. kiedy nadawca od początku nie zamierza dopełnić zobowiązania lub świadomie wprowadza w błąd odbiorcę. Zasadniczo preferowane są bezpośrednie akty komunikacyjne, przy których intencja nadawcy jest zakomunikowana wprost, w odróżnieniu od aktów pośrednich, gdzie pozostaje możliwość błędnej interpretacji przekazu, np. na skutek niezachowania którejkolwiek z tzw. czterech maksym konwersacji opisanych przez H.P. Gricego (1975, przekład 1977). Adaptując ww. maksymy do języka rachunkowości, można stwierdzić, że komunikacja w rachunkowości powinna być konkretna (maksyma odniesienia), pewna (szczerza) i dokładna (maksyma jakości), kompletna (maksyma ilości), zrozumiała (maksyma sposobu). Przykładowo niedotrzymanie maksymy sposobu może doprowadzić do kolejnych zaburzeń aktów komunikacyjnych, jakimi są nieporozumienia, związane z niespełnieniem któregoś z warunków pomyślnej realizacji aktów komunikacji, np. kiedy odbiorca nie zrozumiał przekazu, bo nie znał kodu. To z kolei oznacza, że z jednej strony informacja w rachunkowości finansowej ukierunkowana na odbiorców zewnętrznych powinna być obiektywna, precyzyjna, jednoznaczna oraz bezosobowa, a z drugiej strony odbiorca (np. adresat sprawozdań finansowych) powinien wykazywać pewne przygotowanie do odczytania tych informacji¹⁴. Na podstawie teorii działania ko-

¹⁴ Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości Finansowej (ang. FASB) w stosunku do informacji zawartych w sprawozdaniach finansowych podkreśliła, że *informacje powinny być zrozumiałe dla wszystkich, którzy mają umiarkowaną wiedzę na temat działalności gospodarczej [...]*

munikacyjnego Habermasa Wojciech A. Nowak określił następujące kryteria ważnościowe sprawozdania finansowego: powinno być zrozumiałe, prawdziwe, wiarygodnie (szczerze) przedłożone oraz uznane za słuszne w świetle norm (Nowak 2010: 88–89). Trzy pierwsze kryteria są zbieżne z przedstawionymi powyżej maksymami. Ostatnie kryterium należy uznać za prospołeczne, odgrywające ważną rolę w obronie interesów odbiorców. Zakres informacji finansowych przekazywanych do grupy odbiorców zewnętrznych jest regulowany w MSR/MSSF, przy czym w stosunku do sprawozdań finansowych używa się pojęcia „prezentacja” (zob. MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”), a na niższym poziomie wykazywania informacji, np. w standardach regulujących szczegółowe zagadnienia, stosuje się pojęcie „ujawnianie”. Ogólną tendencją przy modyfikacji MSR jest zwiększenie zakresu ujawnień. Według założeń MSR/MSSF różne poziomy obowiązkowych ujawnień powinny ułatwić odbiorcom (użytkownikom sprawozdań finansowych) zrozumienie wewnętrznych procesów firmy będącej nadawcą oraz właściwej oceny jego sytuacji. W ocenie jakości informacji zawartych w sprawozdaniach finansowych na najwyższą uwagę zasługuje ich przydatność dla odbiorcy oraz wierna prezentacja sytuacji nadawcy. W rachunkowości zarządczej, nastawionej na wewnętrzne potrzeby firmy, dopuszczalne są wariacje maksym ilości i jakości w takim zakresie, który nie spowoduje zaburzenia w procesie decyzyjnym. Niestety nadawcy w rachunkowości nie zawsze stosują się do wyżej wymienionych zasad. Robert J. Bloomfield (Bloomfield 2008: 434) zwraca uwagę na wykorzystanie niekorzystnej dla odbiorców maksymy „selektywnej ciszy”, kiedy firma będąca nadawcą milczy, ponieważ nie ma pozytywnych wiadomości do raportu, oraz maksymy „selektywnego ściemniania”, polegającej na wyeksponowaniu pozytywnych tendencji oraz utrudnieniu znalezienia złych wiadomości. Feng Li (Li 2008) podkreśla, że firmy będące nadawcami specjalnie używają wielkich słów i długich zdań w celu ukrycia informacji negatywnych. Takie zachowanie nadawców w przeszłości niejednokrotnie doprowadzało do negatywnej dla odbiorców asymetrii informacji, przy której nadawca (agent, pełnomocnik) posiada pełną informację w odróżnieniu od odbiorcy (mocodawcy, pryncypała). W celu zapobiegania takim nadużyciom informacyjnym zaproponowana została

i przejawiają chęć przestudiowania tych informacji z należytą pilnością – APB Statement No 4, AICPA 1970, s. 33–34.

idea ładu korporacyjnego (ang. *corporate governance*), która z kolei wraz z rozwojem Internetu przyczyniła się zdaniem A. Kamili-Sowińskiej do powstania nowego zjawiska, jakim jest finansyzacja gospodarki (Kamila-Sowińska 2014: 147). Kamila-Sowińska słusznie zastanawia się nad narzędziami rachunkowości w dobie finansyzacji, przeciwstawiając MSSF tzw. rachunkowości „szytej na miarę”, przykładem której jest dostosowanie informacji rachunkowych do potrzeb mikrojednostek, polegające m.in. na wprowadzeniu skróconego sprawozdania finansowego oraz uproszczonych zasad wyceny aktywów i pasywów (zob. załącznik 4 do Ustawy o rachunkowości). Naszym zdaniem narzędzia te nie wykluczają się wzajemnie, dlatego że każde z nich na swój sposób dostosowuje język rachunkowości do potrzeb specyficznych grup nadawców i odbiorców. Konkretnie relacje w zastosowaniu ww. narzędzi w przyszłości na pewno stanowiąc będą temat odrębnych badań.

Wnioski

Na podstawie przeprowadzonej analizy porównawczej języków naturalnych oraz innych języków specjalistycznych z językiem rachunkowości stwierdzić można, że język rachunkowości jest wysoko wyspecjalizowanym (wyraźnie specjalistycznym) językiem, odzwierciedlającym szczególnie obszar rzeczywistości, jakim są realia ekonomiczne działalności gospodarczej (biznesu). W oryginalny sposób realizuje wybrane funkcje językowe, ma własne (specyficzne) słownictwo i gramatykę. Język rachunkowości jest używany

przez ulegającą zmianom w czasie grupę uczestników komunikacji językowej, składającą się zarówno ze specjalistów, jak i niespecjalistów. Składa się na niego kilka podjęzyków, które mogą być sklasyfikowane według różnych kryteriów. Na potrzeby rachunkowości mogą powstawać nowe języki formalne, np. język XBRL.

Na podstawie przeprowadzonej analizy lingwistycznej można stwierdzić, że z punktu widzenia semantyki i syntaktyki rachunkowość znajduje się na etapie eliminacji nadal istniejących różnic pojęciowych (pomiędzy językiem krajowym i międzynarodowym, pomiędzy prawem bilansowym i prawem podatkowym), przy czym proces standaryzacji pojęć pomiędzy krajami aktywnie i systematycznie odbywa się w ramach prac Komitetu MSR nad standardami MSR i założeniami koncepcyjnymi sprawozdawczości finansowej (obecnie funkcjonuje kilkaset ogólnie zaakceptowanych terminów rachunkowych – najważniejsze z nich zostały zaprezentowane w niniejszej pracy), a proces ujednoczenia pojęć rachunkowych i podatkowych napotyka na swojej drodze znaczne przeszkody.

Efektywne spełnianie przez rachunkowość funkcji informacyjnej (aspekt pragmatyczny) jest niemożliwe bez spełnienia wymogów maksymalnej konwersacji jako sposobu zapobiegania asymetrii informacji oraz bez uwzględnienia różnic w przygotowaniu i zapotrzebowaniu na informację przez odrębne grupy odbiorców (w tym użytkowników wewnętrznych i zewnętrznych, kierowników różnego szczebla, małych i średnich przedsiębiorstw, studentów, klientów biur rachunkowych itd.).

Bibliografia

APB *Statement Nr 4*, AICPA 1970, s. 33–34.

Bloomfield R. J., *Accounting as the Language of Business*, „Accounting Horizons” 2008, t. 22, nr 4, s. 433–436.

Chambers R.J. (1966), *Accounting, Evaluation and Economic Behavior*, Prentice Hall, Englewood Cliffs, New Jersey.COM (2001) 260, *Tax policy in the European Union – Priorities for the years ahead*, Commission of the European Communities, Brussels, 23.05.2001.

Evans L., *Language, translation and the problem of international accounting communication*, „Accounting, Auditing & Accountability Journal” 2004, t. 17, nr 2, s. 210–248.

Gajda S. (1990), *Współczesna polszczyzna naukowa. Język czy żargon?*, Wydawnictwo Instytut Śląski, Opole.

Gmytrasiewicz M. (2007), *Rachunkowość globalna a teoria rachunkowości [w:] Finansowe uwarunkowania rozwoju organizacji gospodarczych. Informacja finansowa i jej wykorzystanie w warunkach stosowania MSR/MSFF*, red. Turyna J., Szczęsny W., Uniwersytet Warszawski, SKWP Warszawa.

Grice H.P. (1975), *Logic and conversation [w:] The Logic of Grammar*, eds. D. Davidson, G. Harman (tłum. pol. „Przegląd Humanistyczny” 1977, z. 6).

Grucza S. (2009), *Kategoryzacja języków (specjalistycznych) w świetle antropocentrycznej*

teorii języków ludzkich [w:] *Komunikacja specjalistyczna*, t. 2, *Specyfika języków specjalistycznych*, red. Szadyko S., KJS UW, Warszawa, s. 15–30. Grzegorzczak R. (2011), *Wstęp do językoznawstwa*, PWN, Warszawa.

Hendriksen E. A., Breda van M. F. (2002), *Teoria rachunkowości*, PWN, Warszawa.

Kamela-Sowińska A. (2013), *Czy rachunkowość to już nauka społeczna [w:] Nauka o rachunkowości na progu gospodarki opartej na wiedzy. Polski sondaż środowiskowy*, red. Karmańska A., Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa, s. 309–329.

Kamila-Sowińska A. (2014), *Finansyzacja gospodarki wyzwaniem dla rachunkowości [w:] Rachunkowość na rzecz zrównoważonego rozwoju: Gospodarka – etyka – środowisko*, red. Dziawgo D., Borys G., Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 329, s. 145–151.

Kubiak B., *Pojęcie języka specjalistycznego*, „*Języki obce w szkole*” 2002, nr 5, s.6–11.

Lewandowski J. (2002), *Paratypologie i quasi-klasyfikacje polskich języków profesjonalnych [w:] Języki specjalistyczne. Problemy Technolingwistyki*, red. Lewandowski J., Uniwersytet Warszawski, Warszawa, s.27–40.

Li F., *Annual report readability, current earnings and earnings persistence*, „*Journal of Accounting and Economics*” 2008, nr 45, s.221–247.

Ligara B., Szupelak W. (2012), *Lingwistyka i glotodydaktyka języków specjalistycznych na przykładzie języka biznesu. Podejście porównawcze*, Księgarnia Akademicka, Kraków. Lukszyn J., (2002), *Uniwersalia tekstów specjalistycznych [w:] Języki Specjalistyczne*, t. 2, *Problemy technolingwistyki*, red. Lewandowski J., Katedra Języków Specjalistycznych UW, Warszawa, s.41–48. Masztalerz M., *Semiotyka ustawy o rachunkowości – wybrane zagadnienia*, „*Studia Oeconomica Posnaniensia*” 2014, t. 2, nr 4

(265), s.75–80. Masztalerz M., *Rachunkowość w świetle językoznawstwa*, „*Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości*” 2013, t. 71 (127), SKWP, Warszawa, s.177–191.

McClure M.M. (1983), *Accounting as Language: A Linguistic Approach to accounting*, University of Illinois, Urbana-Champaign.

Nowak W.A. (2010), *Teoria sprawozdawczości finansowej. Perspektywa standardów rachunkowości*, Wolters Kluwer Business, Warszawa. Patrut V., Rotila A., Ciuraru-Andricam C., Luca M., *Accounting – a semiotic process*, „*Annals of the University of Oradea: Economic Science*” 2009, t. 3, nr 1, s.1105–1112. Płóciennik I., Podlaska D. (2006), *Słownik wiedzy o języku*, Wydawnictwo Park, Bielsko-Biała.

Rozporządzenie (WE) NR 1606/2002 Parlamentu europejskiego i rady z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie stosowania międzynarodowych standardów rachunkowości, Art. 1.

Samelak J. (2013), *Zintegrowane sprawozdanie przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialnego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.

Sawicka A. (2009), *Krótką charakterystyką języków specjalistycznych [w:] Komunikacja specjalistyczna*, t. 2, *Specyfika języków specjalistycznych*, red. Szadyko S., KJS UW, Warszawa, s. 188–198. Turyna J., *Rachunkowość: geneza, wieloaspektowe ujęcie*, [www.wszim-sochaczew.edu.pl/... /Wieloaspektowe%20ujęcie%20rachunk..](http://www.wszim-sochaczew.edu.pl/.../Wieloaspektowe%20ujęcie%20rachunk..)[15.03.2015]

Ustawa z dnia 29 września 1990 r. o rachunkowości, tj. Dz. U. z 2013r., poz. 330. Wojnicki S. (1991), *Subjęzyki specjalistyczne [w:] Teoretyczne podstawy terminologii*, red. Gucza F., Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Wrocław-Warszawa-Kraków, s. 61–77.

www.mf.gov.pl/news1/-/asset_publisher/u7QN/content/id [31.03.2015]

Linguistic evaluation of the language of accounting

Abstract

The purpose of this paper is to specify the current state the language of accounting taking into account the linguistic aspects: semantics, syntax and pragmatics. The research methods used include descriptive and comparative analysis, and analogy and deduction. The article sets out the place of accounting in the system of natural languages and other specialized languages, gives the classification of sublanguages in accounting, and indicates progress and problems in accounting in various areas of linguistics.

Keywords: accounting, specialised language, linguistics, terminology